

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת בלק

א. תוספת ברכה.

פרק כב, פסוקים ג', ד' :

ויקץ מואב מפני בני ישראל (כ"ב ג')

ובלשון זה בריש פרשה שמות ויקוצו (המצרים) מפני בני ישראל, ובישעיה (ז' ט"ז) האדמה אשר קץ מפני שני מלכיה. וכן אמרה רבקה קצתי בחיי מפני בנות חת. וכנגד זה מצינו שפעל זה מושך אחריו בי"ת הסבה, כמו ואקוץ במ (פ' אחרי) ונפשנו קצה בלחם הקלקל (פ' בהעלתך), ואל תקוץ בתוכחתו (משלי ג' י"א).

ובארנו כי בעת שהקצוי בא מחמת מורא ופחד באה הסבה במ"ם, מפני, כלומר מפני אותה הסבה, וכאן הי' מואב ירא מפני ישראל, וכן המצרים היו יראים מהם, כמו שאמרו פן ירבה ונוסף גם הוא על שונאינו, וכן ברבקה מבואר במדרש, כי היתה יראה מפני בנות חת שהי' דרכן להרוג זו את זו. וכן בענין הפסוק דישעיה שהבאנו — בכולם מושך הפעל קוץ מ"ם הסבה, מפני.

ובעת שהקצוי בא מפני תיעוב וגועל נפש באה הסבה בבי"ת, כהפסוקים שהבאנו, והוא על דרך הלשון כל אוכל תתעב נפשו, (תהלים ק"ז) שהמובן הוא, שהנפש תתעב בכל אוכל.

ויאמר מואב עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו וגו' (כ"ב ד') מתבאר כי רק מפני השחתת האדמה חששו, ולא מפני הריגה במלחמה, ואפשר לומר הטעם בזה משום שהיו בטוחים על מצות ה' למשה אל תצר את מואב זאל תתגר במ מלחמה (פ' דברים, ב' ט'). והיו בטוחים מהיוזק נפשות.

שאלות

1. קטע הראשון צומד פרשנו על דיוק לשנוי ומנסה להסבירו ולהוכיח את צדקתו, התוכל לבאר?
2. למה אצלנו כתוב כפי שכתוב ומה פרשנו למה מכך?
3. קטע השני צונה פרשנו על אלה אלה אלה, מה?
4. מה מצנהו המדויק לבק?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כב, פסוק (יז) אָרְאֵנוּ. אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה לְעַמֶּךָ³². דָּרַךְ כּוֹכַב. גִּשְׁמֵי וַנְּצַחִי³⁵, פָּאֲמְרוּ "וּמַצְדִּיקֵי הַרְבִּים"³⁶ פְּכוּכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד" (דניאל יב, ג). וּמַחֲץ פְּאֲתֵי מוֹאָב. אֵף עַל פִּי שִׁכַּל הָאֲמוֹת "מִנְשַׁמַּת

אֵלֶיךָ יִאבְדוּ"³⁷, פָּאֲמְרוּ "כִּי אַעֲשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם"³⁸ (ירמיה ל, יא), הִנֵּה בְּאֲדוֹם וּמוֹאָב תִּהְיֶה נִקְמַתוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל, בְּהִיּוֹת שְׂתֵי אֱלֹהֵי הָאֲמוֹת אוֹיְבָיו מְעוֹלָם וְשִׁבְבֵי כִישִׁי³⁹.

"אשורנו" הוא ראייה מרחוק. 36. המלמדים דרך ה' לרבים (מצודת דוד), וזה, הרי, עיקר תפקידו של מלך המשיח ('והחזרים כל המשפטים ביומיו כשהיו מקודם' - רמב"ם מלכים י"א, א). 37. איוב ד, ט, ופרש"י: מנשימת סערתו וכעסו. 38. אחרי (פסוק י) "ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך... כי אתך אני נאום ה'". 39. סנהדרין ק"ב, אמר עולא, עמון ומואב שיבבי בישי (שכנים רעים) דירושלים הוו.

35. הכוונה למלך המשיח (כרמב"ן), ולא לדוד המלך (ראב"ע). ועיין ברמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה א המפרש את פסוקנו (וכן הפסוקים הבאים) הן על דוד המלך (הרישא של הפסוקים) והן על מלך המשיח (הסיפא של הפסוק). ועיין במלבי"ם המבאר כי "אראנו" היא מלשון ראייה מקרוב, ואילו

אלות

1. מה ההפך בין: "אראנו" לבין "אשורנו" ואיך זה מפיץ על פירוש על פרשנו כאן?
2. מה על דוד האלף ומה על האלף המשיח בפסוקינו ומה זה מננה?
3. מה הפציה עם מואב ולמה יש להזכירם כאן במיוחד?

* * *

[ח] והציו ימחץ: כמו למען תמחץ רגלך בדם (תהלים ס"ח כ"ד) עיין רש"י. והנה אחר שאמר ועצמותיהם יגרם, היה בלבו לומר ודמם ישתה, כמו למעלה כ"ג כ"ד לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה, אלא ששם מדבר באריה וכאן מדבר בישראל, ולא רצה לייחס להם שתיית הדם שהוא דבר נתעב ובפרט לישראל, על כן ייחס שתיית הדם אל החיצים (על דרך אשכיר חצי מדם דברים ל"ב מ"ב), ואמר וחציו ימחץ, יצבע חיציו בדם; ובאחת גוטה אני מפירוש רש"י, כי לדעתו "יאכל גוים צריו" חוזר לאל, ולדעתי הוא חוזר לישראל.

ג. המשתדל.

פרק כד' פסוק ח':

אלות

1. קרא שוב את הפסוק. איך ניתן להבינו כפשוטו?
2. מה הפסוק עם הפסוקים שאחריו ומה צורך לשנות מן המקובל?
3. על מה פושטנו אינו מסכים עם רש"י?
4. התורה לאסור אמה?

* * *

ד. באור ישר.

פרק כב' פסוקים ה'-ט':

(יחזקאל כ"א כ"ז-כ"ז): (ח) לינו פה הלילה. כבר ידע בלעם כי השם ב"ה כרת ברית עם ישראל להיות להם לאלהים והם יהיו לו לעם, ולא נעלמו ממנו כל הנפלאות שעשה השם למענם, ומזה היה לו לשפוט שבדאי לא תעלה בידו לקללם, והיה לו להשיב להם מיד לא אוכל לעשות הדבר הזה, ועלמכם רעה ולא תועיל, אולם לפי שלבו חורש און ושוגא את ישראל בתכלית השנאה הסכים בדעתו עם עלת בלק ללכת לקלל, והרהר מחשבה רעה נגד ה' שמוא תשתנה רגונו יתצרך, ועתה יהיה טוב בעיני ה' לקללם, ולכן השיבם לינו פה הלילה: וישבו. לשון עכבה: (ט) ויבא אלהים אל בלעם. הנה בלעם לא היה נביא, אלא לכבוד ישראל בא אליו הדיבור במראות הלילה, כדי שיתפרסם בגוים אהבת ה' לעמו מפי איש אחד משאר האומות, שיגיד להם ההלכות העתידות וינבא על אצדן שאר העמים, ואחרי כן זכה בלעם לגלוי עינים בראיית המלאך ודבר עמו, ולצדק עלה למדריגת מחזה שדי, והכל עבור ישראל וכבודם, אבל אחרי ששב לארצו לא היה אלא קוסם, כי כן יקראנו הכתוב בנייתו ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב (יהושע י"ג כ"ג), וחלילה שישלחו יד בו אם היה נביא ה', וכך אמרו במדרש רבה בלעם נזקק לרוח הקודש וכשנזדווג לבלק נסתלקה ממנו רוח הקודש וחזר להיות קוסם בכתחילה, לפיכך לווח רם הייתי והורידתי בלק: מי האנשים. ליכנס עמו בדברים, כענין אי הבל אחיך:

(ה) פתורה. אל פתור, והוא שם מקום כמ"ש בלעם בן בעור מפתור (דברים כ"ג ה'): בני עמו. של בלק, משם היה, וידע את בלעם ואת כחו לקלל: לקרא לו. הקריאה היתה להנחתו, שהיה פוסק לו ממון הרבה, ולכך לא נאמר אותו או אליו: עין הארץ. דרך גוזמא שאין מקום לשמש להאיר על הארץ, כי כלה מנוסה מן העם הזה: מומלי. לגדי, כלומר קרוב לגבולי שתוכל לראות אותו ולקללנו: (ו) ארה לי. לטובתי, ולשון ארר ענין חסרון ומיעוט הפך הצרכה שהוא תוספת ושפע, והענין, לפי שהוא עלום ממני אנקש מנמך שתחכרהו ותמעיטהו בקללתך: נכה בו. מקור עם נו"ן השרש, והראוי נכות כדרך המקור מנל"ה, ובה כאן בה"א כמו לכלה הפסע: ואגרשנו. לאחר הקללה ישארו מתי מספר, ואז אוכל להלחם גם ולנחם: (ז) זקני מואב וזקני מדין. כששלח מואב אל מדין לאמר עתה ילחכו וכו', באו זקני מדין מארצם אל בלק להתייען עמו בדבר ישראל, והסכימו יחד לשלוח אל בלעם. והנה שלח בלק את שריו וחכמיו, ואלה הלכו עם זקני מדין לארץ מדין, כי משם היה דרכם פתורה אל עיר בלעם, וזקני מדין נשארו בארצם ולא הלכו אל בלעם, ושרי בלק שהם השלוחים לבדם הלכו אל בלעם, וזה טעם וילכו זקני מואב וזקני מדין כי הלכו כלם מלפני בלק עד מדין, ומ"ש אח"כ ויבאו אל בלעם שב לזקני מואב, שבהם אמר וישלח מלאכים, לא בזקני מדין: וקסמיהם. כל מיני קסמים הביאו עמם, שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי, כענין שכתוב בימינו היה הקסם ירושלם קלקל בחלים שאל בתרפים

1. מה לומר פרשנו מן הכתוב: "אקרא לו" ולמה זה חשוב?
2. למה: "ארה לו"?
3. איך פרשנו מבין את הכתוב על לקני מדין ומואב, מי היה היוצא ומי המשת"פ?
4. למה ביקש מהם לזון אצלם לילה?
5. לדעת פרשנו בלעם לא היה נביא כי אם קוסם, למה חשוב לו להדגיש זאת?
6. איך ולמה בכל זאת הוא ניבא?
7. למה הקב"ה שאף אותו: "מי האנשים וכו'" מאילו טעות רוצה פרשנו להציג לנו?

ה. מדרש אריאל. [כר, ג] וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים. הבטה טובה על ישראל מביאה לרוח הקודש. כיוון שראה את ישראל שוכן לשבטיו והסתכל בהם מצד מדת הצניעות המצויה בהם, וכי הם שוכנים כל אחד למשפחותיו, מיד נמשכת השכינה על ידי ההסתכלות הטובה אפילו של גוי.

אלוף:

1. לכאורה מה הקושי המצריק ביאור?
2. מה בדיוק ראה בלעם?
3. איך פרשנו מבין ראייה זו?

****

ו. אור החיים.

פרק כד' פסוק ט': ט) כרע שכב וגו'. פרוש אפלו בזמן שקרע פרוש שאינו חוגר כלי זין ולא עומד למלקמה אלא כורע ויושב לו, ולא זה בלבד אלא אפלו שכב שאינו מרגיש בבאים עליו אף על פי כן אינו חושש כי מי הוא זה שיתקרב אליו להקימו, ואומר וקלביא כפל ההדרגות כנגד ב' פתות שבישראל זו למעלה מזו כמו שכתבנו למעלה שהם הצדיקים והבינונים:

אלוף:

1. איך פרשנו מבין את פסוקנו ולמתי זה חל?
2. מה ההבדל בין: "כרע" לבין "שכב"?
3. איך פרשנו מסביר בזאת את המצב בעם ישראל?

* * *